

VALTIONEUVOSTON ASETUS TOIMEENTULOTUEN TARPEELLISEN SUURUISTEN ASUMISMENOJEN MÄÄRÄSTÄ ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN LIITTEEN MUUTTAMISESTA**Pääasiallinen sisältö**

Toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n 2 momentin nojalla annetun toimeentulotuen tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrästä annetun valtioneuvoston asetuksen liitettä ehdotetaan muutettavaksi. Esityksen liitteessä ehdotetaan säädettäväksi perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen kuntakohtaiset rajat vuodelle 2026.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.12.2025.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuus

Toimeentulotukilain asumismenoja koskevaa sääntelyä muutettiin 1.4.2024 lukien. Muutoksen tavoitteena oli säästöjen saamisen lisäksi tuoda selkeyttä asumismenojen hyväksymiseen säätämällä niistä lain ja asetuksen tasolla. Toimeentulotuessa hyväksyttävät, paikkakuntakohtaiset ja perhekoosta riippuvaiset asumisnormit säädetään muutoksen jälkeen valtioneuvoston asetuksella. Aikaisemmin Kansaneläkelaitos vahvisti asumisnormit soveltamisohjeissaan. Kansaneläkelaitoksen ohjetasolle määritellyt kuntakohtaiset asumisnormit puolestaan pohjautuvat alun perin kunnissa vuonna 2016 käytössä olleisiin asumisnormeihin ja yleisen asumistuen saajien asumismenoista saatuihin tietoihin. Kansaneläkelaitos seurasi toimeenpanossaan kuntien vuokratason kehitystä ja tarkasti asumisnormeja vuosittain toimeentulotuen hakijoiden keskimäärin ilmoittamien vuokrien perusteella. Jos tietyn kunnan tietyn suuruisen kotitalouden normiin havaittiin korotuspainetta, Kansaneläkelaitos nosti asumisnormia kolme tai viisi prosenttia. Korotusten tarpeen arvioinnissa Kansaneläkelaitos arvioi myös sitä, kuinka monta toimeentulotukea saavaa kotitaloutta kotitalouden henkilömäärä huomioiden kunnassa oli. Jos määrä oli kotitaloustyyppin osalta vähäinen, asumisnormia ei korotettu. Näin pyrittiin välttämään asumisnormien satunnaisia heilahteluja vuosien välillä. Lisäksi Kansaneläkelaitos otti osin huomioon eri kunnista saatua palautetta normien tasosta sekä tietoa kunnista ja erityisesti kunnallisten vuokratyöyhtiöiden vuokrien kehityksestä. Valtioneuvoston asetuksella vahvistettuja asumisnormeja on korotettu saman tapaisella tarkastelulla kuin Kansaneläkelaitos korotti aikaisemmin soveltamiskäytännössään asumisnormeja vuosittain.

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 7 a §:ssä säädetään asumismenoista, jotka otetaan huomioon perustoimeentulotukea määritettäessä muina perusmenoina. Pykälän 2 momentin mukaan hakijan 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettujen tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrästä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Asumismenot vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan ja perheeseen perusteella. Asumismenot perustuvat toimeentulotuen saajien ja yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisen yleisen asumistuen saajien keskimääräisiin asumismenoihin. Asumismenoja tarkistetaan vähintään vuosittain valtioneuvoston

asetuksella toimeentulotuen saajien ja yleisen asumistuen saajien keskimääräisten asumismenojen muutosta vastaavasti.

Voimassa oleva toimeentulotuen tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrästä annettu valtioneuvoston asetus (580/2024) on tullut voimaan 1.12.2024. Sen liitteessä on säädetty perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen kuntakohtaiset rajat ajalle 1.1. – 31.12.2025.

2 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Kansaneläkelaitos vastaa perustoimeentulotuen toimeenpanosta.

Asetusluonnos on ollut kirjallisella lausuntokierroksella, jota kuvataan tarkemmin kohdassa 5 Lausuntopalaute.

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä, koska asetusehdotus sisältää voimassa olevaan asetukseen nähden ainoastaan numeerisia muutoksia asetuksen liitteeseen.

Hankkeen asiakirjat ovat saatavilla valtioneuvoston hankesivuilta hanketunnuksella STM055:00/2025.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Asetuksen liitteessä säädettyjä perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen tietyt kuntakohtaisia rajoja ehdotetaan nostettavaksi vuodelle 2026 johtuen toimeentulotuen saajien keskimääräisten asumismenojen noususta. Korotuksia ehdotetaan tehtäväksi sellaisten kuntakohtaisten rajojen osalta, joiden kohdalla toimeentulotuen saajien keskimääräinen vuoden 2024 vuokra ylittää voimassa olevan kuntakohtaisen rajan vähintään 20 eurolla, ja kunnassa on ollut tilastollisesti riittäväksi arvioitu määrä toimeentulotuen saajakotitalouksia kyseisen kotitaloustyyppin osalta. Tällöin voimassa olevaa euromäärää korotettaisiin kolmella prosentilla. Edellä mainittujen ehtojen täytyessä, jos kolmella prosentilla korotettu määrä ylittäisi kyseessä olevan keskimääräisen asumismenon määrän, ei korotusta näissä tilanteissa kuitenkaan tehdä. Pääkaupunkiseudun kuntien kohtuullisten asumismenojen rajat pysyvät vuoden 2025 tasolla, eikä niihin kohdistu korotuspaineita. Tilastollisesti riittävänä määränä toimeentulotuen saajakotitalouksia on valmistelussa käytetty yhden hengen kotitalouksien osalta 100 toimeentulotuen saajakotitaloutta ja kahden – neljän hengen kotitalouksien osalta 50 toimeentulotuen saajakotitaloutta. Saajamäärien jäädessä pieneksi, keskiarvo vaihtelee enemmän satunnaismuutosten johdosta, mikä ei vastaa tavoitetta kuvata suhteellisen vakaata kohtuuhintaisen asumisen tasoa kussakin kunnassa.

Ehdotettavat korotukset kohdistuisivat yhden hengen ruokakunnan kuntakohtaisten rajojen osalta seuraaviin kuntiin: Ii, Kaarina, Kangasala, Kuusamo, Lapinlahti, Lempäälä, Lieto, Naantali, Pirkkala, Porvoo, Pudasjärvi ja Turku; kahden hengen ruokakuntien osalta seuraaviin kuntiin: Joensuu, Kaarina, Pirkkala ja Ylivieska; kolmen hengen ruokakuntien osalta seuraaviin kuntiin: Kaarina, Kokkola, Oulu; sekä

neljän hengen ruokakuntien osalta seuraavin kuntiin: Kirkkonummi ja Kokkola. Lisähenkilöiden kuntakohtaisiin rajoihin ei ehdoteta muutoksia.

Edellä mainittujen kuntien, joiden osalta ehdotetaan kuntakohtaisen rajan nostoa, osalta myös yleisen asumistuen saajien keskimääräiset asumismenot ovat nousseet. On kuitenkin myös kuntia, joissa yleisen asumistuen saajien keskimääräiset asumismenot ovat nousseet enemmän kuin edellä mainituissa kunnissa johtuen siitä, että yleisen asumistuen saajien keskimääräisten asumismenojen nousun suuruus eri kunnissa ei ole yhteneväinen toimeentulotuen saajien keskimääräisten asumismenojen nousun kanssa, vaan näissä luvuissa on suuriakin eroja. Asetuksessa säädettävien kuntakohtaisten rajojen muutostarpeiden arvioinnissa on painotettu toimeentulotuen saajien keskimääräisistä asumismenoista saatuja tietoja.

4 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotetut kuntakohtaisten rajamäärien korotukset lisääisivät perustoimeentulotuen menoja arviolta 500 000 euroa vuodessa. Perustoimeentulotuen menot ovat kokonaisuudessaan olleet noin 825 miljoonaa euroa vuonna 2024.

Perustoimeentulotuen rahoittavat valtio ja kunnat puoliksi. Käytännössä kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuen rahoituksessa toteutetaan jälkikäteen valtionosuusvähennyksinä.

5 Lausuntopalaute

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi toimeentulotuen tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrästä annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen muuttamisesta oli kirjallisella lausuntokierroksella Lausuntopalvelu.fi - palvelussa 30.6. – 26.8.2025.

Lausuntoaikana saatiin 27 lausuntoa. Lausunnon antoivat Amnesty International Suomen osasto, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Hämeenlinnan kaupunki, Imatran kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Kankaanpään kaupunki, Kansaneläkelaitos, KAS asunnot Oy, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry, Kokkolan Vuokra Asunnot Oy, Kotkan kaupunki, Kymenlaakson hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Punkalaitumen kunta, Päihdeasiamiestoiminta, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Takuusäätiö sr, Tampereen kaupunki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Turun kaupunki, Valtiovarainministeriö, Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry ja kaksi yksityishenkilöä.

Jotkut lausunnonantajat näkivät nykyisen hyväksyttävien asumismenojen arviointi- ja hyväksymisprosessin liian hitaana. Joissakin lausunnoissa kritisoitiin sitä, ettei asettamisprosessi perustu todelliseen alueen vuokratason. Asettamisprosessilta toivottiin suurempaa avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja ajantasaisuutta sekä ehdotettaville asumismenojen rajoille tarkempia perusteluja. Myös valittua tilastollisen kattavuuden kriteeristöä pidettiin ongelmallisena, ottaen huomioon kuntien koon suuren vaihtelun. Ongelmallisena nähtiin myös se, että normeja esitetään tarkistettavaksi vain ylöspäin.

Ehdotettujen asumismenojen rajojen osalta useammassa lausunnossa nähtiin hyvänä, että joidenkin kuntien rajoja nostettaisiin. Ehdotettuja hyväksyttävien asumismenojen rajoja pidettiin useissa lausunnoissa kuitenkin liian matalina. Useissa lausunnoissa mainittiin nimeltä kuntia, joiden osalta rajan alle jääviä vuokra-asuntoja on tosiasiassa vaikea löytää. Lausuntojen mukaan kysyntä kohtuuhintaisille asunnoille on suurta. Kohtuuhintaisista asunnoista kilpailevat myös sellaiset kotitaloudet, jotka eivät ole toimeentulotuen saajia ja opiskelijoiden siirtyminen opintotuen asumislisän piiriin on omiaan vahvistamaan tätä kehitystä. Lisäksi todetaan, että vaikka yleisesti tarkasteltuna kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja olisi tietyissä kotitalousluokissa saataville, ne eivät välttämättä ole esimerkiksi maksuhäiriömerkinnän vuoksi erityisen haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien tavoitettavissa.

Joissakin lausunnoissa nähtiin suurten kaupunkien osalta tarve eri asuinalueiden eriäviin asumismenojen rajoihin, jotta vältettäisiin segregaatiokehitys.

Jatkovalmistelu

Lausuntopalautteen perusteella on täsmennetty tämän muistion kohtaa 1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuus.

Asumismenojen hyväksyttävien rajojen asettamista kehitetään laajemmin valtioneuvoston eduskunnalle 22.9.2025 antamassa toimeentulotuen kokonaisuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä 116/2025 vp. Ensi vuodeksi annettavien hyväksyttävien asumismenojen rajojen osalta jatkovalmistelussa on päädytty pitäytymään lausunnoilla olleissa kuntakohtaisissa rajoissa, jotka pohjautuvat 1.1.-31.12.2025 asetettuihin hyväksyttävien kuntakohtaisten rajoihin ja niihin tämän muistion kohdassa 3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset kuvattuihin muutoksiin, kuitenkin niin, että Hangon osalta neljän hengen ruokakunnan kuntakohtainen raja on korjattu virheellisestä 752 eurosta 753 euroon kuukaudessa.

6 Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan 1.12.2025. Vuoden 2025 joulukuuta koskevan toimeentulotuen osalta sovellettaisiin kuitenkin asetuksen voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä, ja uusia kuntakohtaisia rajoja sovellettaisiin vasta tammikuuta 2026 koskevaan toimeentulotukeen.

7 Esitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen toimeentulotuen tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrästä annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen muuttamisesta.